

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
15/00103-27

Vår dato
02.07.2019

FOs innspill på høring om forslag til ny barnevernslov

Fellesorganisasjonen (FO) er en fagforening og et profesjonsforbund for over 29 000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Mange av dem jobber i barnevernet.

FO er positive til forslaget om ny barnevernslov. Vi mener det foreslås endringer som er helt sentrale i arbeidet for et bedre barnevern.

I vårt høringssvar gir vi først noen generelle kommentarer, deretter kommentarer til de ulike kapitlene.

Generelle kommentarer

FO mener lovforslaget har en god og oversiktlig oppbygning og struktur, og støtter endringene. Vi vil særlig løfte frem at barns rett til medvirkning og plikt til dokumentasjon vil gi gode føringer for barnevernsfaglig arbeid.

Enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger

I Norge har barnevernet ansvar for barn og unge under 18 år dersom de er uten sine foreldres omsorg. Prinsippet må understrekes i ny barnevernslov. I dag har ikke barnevernet ansvar for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år, eller enslige mindreårige flyktninger som bosettes i kommunene. FO vil at **alle** enslige mindreårige asylsøkere/flyktninger skal være barnevernets ansvar, og at alt arbeid med barna må hjemles i barnevernsloven.

Kompetanse og bemanning i barnevernet

En videreføring av dagens barnevernslov er tatt inn i bestemmelsen § 10-10, tredje ledd der det heter at barnevernsinstitusjonen til enhver tid skal ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Når det gjelder kompetanse i barnevernstjenesten velger departementet å vente på pågående utredning. Denne utredningen gjelder også kompetanse i institusjonsbarnevernet. Vi stiller derfor spørsmål ved departementets begrunnelse om å avvende resultatet. FO mener departementet burde inkludert en formulering i lovteksten nå om forsvarlig bemanning og kompetanse i barnevernstjenesten.

Kompetansekrav

Vårt utgangspunkt når det gjelder kompetanse i barnevernet er at dette ikke bare handler om den enkeltes kunnskaps- og ferdighetsnivå. Kompetanse må vurderes helhetlig for tjenesten. Blant annet vil sammensetning av ansatte på arbeidstedet og hvordan de enkelte

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

medarbeiderne, sammen med ledelsen, utfyller hverandres kompetanse ha betydning. Å sikre god arbeidskultur som er utviklings- og kompetansesøkende er viktig. Ansatte og leder har mye ansvar og tar beslutninger basert på stor grad av faglig skjønn. Krav til kvalifikasjoner for ansatte og leder i barnevernet bidrar til å sikre barn og familier riktig hjelp og tilstrekkelig vern.

FO mener at barnevernsfaglige vurderinger og vedtak må gjøres av de som har helhetlig barnevernsfaglig kompetanse. Ifølge fagplaner er det kun barnevernspedagog- og sosionomutdanningene som oppfyller disse kravene (jf. Befring-utvalget (NOU 2009:8) og Bufdirs gjennomgang og oppsummering av kompetansebehovet i barnevernstjenesten (2018)). Vi mener alle ansatte i barnevernstjenesten med lederfunksjon, som er saksbehandler/kontaktperson eller andre som har vedtaksmyndighet, må være barnevernspedagog eller sosionom. I tillegg skal 80% av de andre fagstillingene være forbeholdt barnevernspedagoger og sosionomer. FO mener det skal være krav til en andel stillinger med masterutdanning eller klinisk videreutdanning (på masternivå).

Barnevernsledelse

Det må være krav til kompetanse hos barnevernsleder. FO mener en barnevernsleder må ha erfaring fra arbeid i barnevernet, og være barnevernspedagog eller sosionom. Barnevernsleder må også ha videreutdanning i ledelse, gjerne videreutdanningen i barnevernsledelse. På sikt mener vi alle barnevernsledere skal ha mastergrad. Vi mener det må være en innfasingsperiode for et slikt masterkrav med en overgangsordning for allerede ansatte barnevernsledere.

Bemanning

FO mener departementet burde tematisert ressursituasjonen i barnevernet som nødvendig forutsetning for at foreslåtte lovendringer fører til kvalitetsutvikling. Et godt barnevernsfaglig arbeid forutsetter tverrfaglig og tverretatlig arbeid og det må sikres gode relasjoner gjennom god kommunikasjon. Tilstrekkelig bemanning og nok tid er forutsetninger for å lykkes. I NIFU-rapport 2017:28 om kompetanse i barnevernstjenesten sier to av tre barnevernsledere at de ikke har nok saksbehandlere i sin tjeneste. Har kommunen mer enn 10000 innbyggere er det hele 78% som opplever at de ikke er godt nok bemannet med saksbehandlere. Grasrotopprøret #HeiErna-kampanjen synliggjør dette. Mange ansatte opplever å ha ansvar for flere barn enn de opplever forsvarlig for å gjøre godt barnevernsarbeid.

Det er prekært behov for flere stillinger i barnevernstjenesten, og lovforslagene fører til ytterligere behov for økt bemanning. På nasjonalt nivå er det helt nødvendig å utvikle en veiledende bemanningsnorm knyttet til forsvarlighetskravet. Den må være retningsgivende for kommunenes ansvar for å sikre tilstrekkelig ressurser for lovpålagte oppgaver. Sammen med LO og Fagforbundet anbefaler vi en veiledende norm der den enkelte saksbehandler har ansvar for mellom 9 og 15 barn.

Kapittel 5 Formål, virkeområde og grunnleggende bestemmelser

Departementet ber om innspill på om det er behov for å tydeliggjøre det biologiske prinsipp og retten til familieliv. FO mener lovforslaget balanserer disse hensynene på en god måte og støtter departementets argumentasjon for utformingen. Departementets vurderinger av barnets beste og spørsmålet om å ikke innføre en momentliste begrunnes godt. FO støtter at det ikke innføres en momentliste for vurdering av barnets beste i ny barnevernslov. Vi er også enig med departementet om at § 1-3 om barnets beste ikke skal inneholde formulering om stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

Det er en svært viktig endring at forslaget til ny barnevernslov tar ut en referanse til aldersgrense på sju år (jf gml §6-3), slik at det blir tydelig at alle barn har en tydelig rett til å

medvirke i egen sak. Vi støtter innføring av plikt til samarbeid med familie og nettverk, og en ny overordnet bestemmelse om kulturell, språklig og religiøs bakgrunn.

Kapittel 6 Bekymringsmelding og undersøkelse

FO mener krav til vurdering av behov for umiddelbar oppfølging når barnevernstjenesten får en bekymringsmelding må tydeliggjøres, og støtter dette forslaget.

Når det gjelder § 2-2 er vi glad for at det nå foreslås en plikt til å undersøke barns helhetlige omsorgssituasjon. Det er et svært viktig tiltak for mange barn. Videre heter det at undersøkelsen skal være systematisk og grundig nok (...). Vi stiller spørsmål ved om en slik formulering er nødvendig da forsvarlighetskravet forutsetter at en undersøkelse er systematisk og grundig nok. Krav om en undersøkelsesplan er et alternativ. En slik plan kan bidra til å kvalitetssikre at en undersøkelse er grundig og systematisk nok, og er et godt verktøy for samarbeid med barn og foreldre. En undersøkelsesplan må være dynamisk og som endres ved nye opplysninger og behov.

Samtale med barn

FO mener det er nødvendig å videreføre barnevernstjenestens rett til å snakke med barnet uten voksne til stede. Men «kan» formuleringen i § 2-2, fjerde ledd andre setning bør erstattes med «bør». En «bør» formulering understreker barnets selvstendige rett til å mene noe om egen sak. Formuleringen vil gi tydelige føringer for at dette er hovedregel, og er mer i tråd med hvordan forslaget vektlegger barns rett til medvirkning.

Gjenoppta undersøkelsessak

Departementet foreslår en snevrere adgang enn i dag til å gjenoppta undersøkelsessak på eget initiativ. FO mener dagens praksis må lovfestes. Departementets forslag gjør at foreldre kan unngå gjenopptagelse ved å samtykke til hjelpetiltak, selv om de ikke har intensjon om å følge opp. Trekker foreldre samtykket til hjelpetiltak før tiltaket er iverksatt eller gjennomført, må barnevernstjenesten vente på ny bekymringsmelding. For barn hvor bekymringen er stor, men likevel ikke så stor at det er aktuelt å fremme sak om å pålegge hjelpetiltak eller omsorgsovertakelse, kan det være alvorlig. I slike situasjoner har barnevernstjenesten ingen andre virkemidler å sette inn for å hjelpe barnet. NOU 2017: 12 Svikt og svik viser at det kan ta lang tid å avdekke alvorlig omsorgssvikt. Barnevernstjenestens mulighet til å fange opp barns behov og gi barn tidligere hjelp, samt mulighet til å gjenåpne en sak flere ganger, er bedre om dagens praksis beholdes.

Kapittel 7 Hjelpetiltak

FO er enig i beskrivelser av utfordringer når det gjelder hjelpetiltak. Men vi er usikre på om en forskrift bidrar til å styrke kvaliteten i hjelpetiltak. Departementet vurderer at en forskrift skal operasjonalisere kvalitetskrav så de er i samsvar med barnets beste og forsvarlighetskravet. FO bemerke at disse to prinsippene er sosiale konstruksjoner som utvikler seg i tråd med den kunnskapsbaserte diskursen og praksisen innenfor barnevernsfeltet. Dette er ikke statiske prinsipper og vi stiller spørsmål ved om retningslinjer eller veiledere vil være mer egnet for å operasjonalisere kravene til kvalitet i hjelpetiltak.

Formål

Departementet forslår å endre formålet med hjelpetiltak fra positiv endring til egnet tiltak. Det mener vi er en viktig tydeliggjøring av formålet med hjelpetiltak. FO støtter bruk av kunnskapsbaserte tiltak slik departementet definerer det. Samtidig viser erfaring at barn og foreldre noen ganger har behov for tiltak som er spesielt utformet for å møte deres individuelle behov. Vi er derfor fornøyd med at departementet ser behovet for fleksibilitet ved

valg av hjelpetiltak, og presiseringer av at egnet tiltak ikke er det samme som kunnskapsbaserte tiltak.

Pålegge hjelpetiltak

FO støtter at det åpnes for å pålegge samværsforelder hjelpetiltak, og at det blir mulig å pålegge utredning i senter for foreldre og barn. Vi er også fornøyd med at departementet foreslår å fortsette med samme vilkår for å pålegge hjelpetiltak i foreldre og barn senter. I vårt høringsinnspill til NOU 2016:16 gikk vi sterkt imot forslaget til utvalget, som vi mente var svært dårlig begrunnet. FO støtter ikke forslag om å ikke gi adgang til å pålegge hjelpetiltak i foreldre og barn senter i mer enn tre måneder. Ut fra tilbakemeldinger fra tillitsvalgte om konkrete erfaringer vet vi at det i noen tilfeller er behov for å pålegge hjelpetiltak lenger enn i tre måneder. Ett eksempel er om et pålegg ikke hadde vært mer enn i tre måneder hadde barnevernstjenesten måtte legge opp sak til fylkesnemnda om omsorgsovertakelse. Foreldrene var pålagt hjelpetiltak i ca seks måneder, og de reiste hjem med barnet og fikk tett oppfølging med hjelpetiltak i hjemkommunen. FO mener derfor at det i noen tilfeller må være mulig å pålegge opphold i lenger enn 3 måneder.

Botiltak

Forslag om å regulere botiltak bedre mener vi er viktig. Samtidig vil vi understreke at dette ikke er eller skal være et alternativ til institusjon. Vi advarer mot en utvikling der enslige mindreårige flyktninger som har passert 15 år i stor grad har denne type boform. Det kan synes som at dette mer er en rutine enn et vedtak basert på en vurdering av den enkeltes individuelle behov. Bruk av slike hjelpetiltak understreker behovet for og viktighet av at utredning og kartlegging er grundig.

Ettervern

Ettervern handler om å bistå ungdom i barnevernet til en god overgang til voksenlivet, og må være selvfølgelig del av oppfølging og ansvar barnevernet har påtatt seg. Aldersgrensen for ettervern er utvidet til 25 år, og det er svært bra. Det er et godt grep å ha en egen bestemmelse om ettervernet. Vi støtter viktige presiseringer i lovforslaget knyttet til mulighetene for et fleksibelt ettervern.

Det er positivt at departementet sier de vil styrke ettervernet. § 3-6 er imidlertid utformet på en slik måte at det er høyst usikkert om det vil bli en realitet. Tiltak fra barnevernet før fylte 18 år er nødvendig for å få ettervern, og vilkår for rett til hjelpetiltak er særlig behov. Det vil si at ungdom som har hatt tiltak fra barnevernet er allerede blitt vurdert til å ha et særlig behov for hjelp. Når vilkår for ettervern også er særlig behov mener vi det begrenser muligheten til ettervern for den enkelte ungdom. Vi mener derfor at § 3-6 er utformet på en slik måte at retten til ettervern ikke er reell.

Bakgrunnen for at en ungdom har hjelp fra barnevernet forsvinner ikke på 18 års dagen. De vil derfor ha et behov for bistand og hjelp som er større enn andre unge på samme alder som aldri har hatt barneverntiltak. Forslaget er utformet på en slik måte at det vil bidra til et unødvendig problemfokus i overgangen til voksenlivet. Retten til ettervern må være reell, og tiltak må iverksettes etter individuelle og konkrete vurderinger om hva som er til den enkelte ungdoms beste. Vi mener derfor at § 3-6 må være tydelig på at det skal gjøres en konkret barnets beste vurdering, og på den måte tydeliggjøre at ungdom ved overgang til voksenlivet har krav på å få sin situasjon vurdert på selvstendig grunnlag. Dette er særlig viktig fordi vi vet om svært forskjellig ettervernspraksis i kommunene.

Departementet skriver at barnevernet ikke skal ta på seg oppgaver eller ansvar som ligger til andre tjenester, for eksempel NAV (jf. side 98). FO mener det er svært bekymringsfullt at

departementet ikke er tydelig på at konkrete og individuelle vurderinger må gjøres. Det virker som en generell føring, og ikke at det alltid må gjøres en konkret vurdering om hva som er til den enkelte ungdoms beste. For mange ungdom i barnevernet er det ikke nødvendigvis til deres beste at de gjøres til NAV-klient. Det er viktig å samarbeide med NAV, men barnevernet bør ikke ukritisk overføre ungdom til NAV. For eksempel kan det være bedre for en ungdom at barnevernet betaler boutgifter til hybel og penger til livsopphold osv. Slike utgifter kan det for eksempel utarbeides samarbeidsavtaler om slik at barnevernstjenesten får tilbakeført slike utgifter

Med bakgrunn i vårt standpunkt om at ungdom ved overgangen til voksenlivet har krav på å få sin situasjon vurdert på selvstendig grunnlag, er vi ikke enig med departementet om at man skal ha som utgangspunkt at botiltak som ettervernstiltak er mindre aktuelt hvis ungdommen primært har hatt hjelpetiltak i hjemmet før fylte 18 år.

Kapittel 8 Akutttiltak

Barnevernsfaglig kompetanse er nødvendig når akuttvedtak skal fattes. Vi ser likevel at det kan være behov for at også påtalemyndighet har vedtaksmyndighet. Vi får imidlertid tilbakemelding om at med større politidistrikt øker geografisk avstand mellom barnevernsvakt og påtalemyndighet. Vi er bekymret for om at godkjenning blir en formalitet istedenfor en faglig sikring når påtalemyndighet sjelden fatter vedtak etter barnevernsloven, og

Frivillig akutt plassering

FO er opptatt av at ny § 4-1 om frivillig akutt plassering er like alvorlig for barnet som en plassering etter § 4-2, selv om sistnevnte regnes som mindre inngripende overfor foreldre. Det er verken tidsfrist for plasseringen eller for å fremme sak for fylkesnemnda. Det betyr at barnet kan bli boende over relativt lang tid i et akutt tiltak uten at ny beslutning tas. For barna eller ungdommen er det svært krevende å stå i slik uforutsigbarhet. Vi får tilbakemelding om at barn som er på frivillig akutttiltak må vente lenger enn andre før barnevernstjenesten begjærer sak etter § 4-12 grunnet manglende tidsfrist. FO anbefaler at det settes en tidsfrist på varighet av plassering og for å fremme sak for nemnda også for ny § 4-1.

En annen utfordring ved frivillig akuttvedtak er at vedtakene ofte endres til frivillig plassering etter § 4-4, 6. ledd. Det er heller ingen tidsfrist for varighet av opphold i det som i utgangspunktet var et akutttiltak etter en slik endring. Barn og ungdom blir boende over tid i en uavklart situasjon, ofte med fortløpende forlenget varighet. FO anbefaler regler med tidsfrist for hvor lenge barn eller ungdom kan bo i et akutttiltak i en uavklart situasjon.

Samvær

I lovforslaget § 4-2, andre ledd heter det at leder eller leders stedfortreder kan treffe vedtak om samvær etter § 7-2. FO vil understreke at det også i akuttsituasjoner er svært viktig å gjøre gode og grundige vurderinger av om samvær er mulig. Premisset om at det ikke skal fastsettes samvær som er «uheldig» eller «skadelig» for barnet må også gjelde når barn blir akuttplassert. Barn som plasseres akutt er ofte utsatte og sårbare barn som over tid har levd i relasjoner med alvorlig omsorgssvikt og/eller overgrep. Barna har ofte erfaringer fra fryktskapende relasjoner og kan oppleve retraumatisering under samvær. Vår bekymring er at dette ikke i tilstrekkelig grad blir vurdert når samvær fastsettes, eller underveis i oppholdet. Vi erfarer press om at samvær skal gjennomføres uavhengig av barnets uttalelse, og at barnevernstjenesten forsøker å overtale barn eller ungdommer. Dette er særlig bekymringsfullt med tanke på at det ved akuttplasseringer ofte er hyppige samvær fordi det er en midlertidig og uavklart situasjon.

Kapittel 9 Omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar og adopsjon

Omsorgsansvar og foreldreansvar etter omsorgsovertakelse er tydelig og god i lovforslaget, og vi støtter denne.

FO er ikke enig i behov for strengere krav for en omsorgsovertakelse når det gjelder nyfødte. Barneombudet vektla i sitt høringssvar til NOU 2016 at de ikke kunne se utvalget hadde gitt noen gode grunner for at nyfødte skal ha et dårligere vern enn andre barn. FO erfarer det samme som Barneombudet uttaler, nemlig at det ikke alltid må gjøres en fremtidsvurdering i disse sakene. Det er ikke uvanlig at barnevernstjenesten har god kunnskap om familiene slik at det er mulig å foreta en nåtidsvurdering av barnets omsorgssituasjon. Foreldre skal vise omsorg for barnet sitt også under graviditeten. Graviditeten er den viktigste utviklingstiden og sårbar tid for barn, derfor er foreldres evne til å beskytte barnet under graviditeten særlig viktig. Allerede da viser de omsorgskompetanse og vilje til å beskytte barnet for eksempel ved rusproblematikk. Akuttvedtak eller vurdering om omsorgsovertakelse kunne vært unngått hvis foreldrene hadde vist omsorg for barnet under graviditet. FO mener derfor at det ikke bør være strengere krav til omsorgsovertakelse for nyfødte enn andre barn.

En kjent utfordring er at søsken ofte ikke får bo sammen når de må flytte etter et vedtak om omsorgsovertakelse. Når omsorgsovertakelse blir begjært bør det lovfestes krav til barnevernstjenesten om å vurdere om barnets beste er å bo, eller ikke bo, sammen med søsken som også må flyttes.

Kapittel 10 Atferdstiltak m.m

FO vil fremheve og støtte en helt sentral understrekning departementet gjør på side 156 om at når det gjelder ungdom som utfører kriminelle handlinger er formålet med tiltak alltid å gi det enkelte barnet forsvarlig hjelp, omsorg og behandling.

Kapittel 11 Samvær og kontakt etter omsorgsovertakelse

Barnets rett til og behov for samvær er det sentrale ved vurdering om samvær med foreldre, søsken og eventuelt andre. Dette må også gjelde omfang av samvær. Barn kan ha behov for samvær med andre enn foreldrene. Svært ofte er søsken viktig, men noen ganger er det andre i slekt eller nettverk som er viktigere og av og til er ikke søskenkontakt positivt. Et barn som har flyttet vil ofte etablere nye og viktige relasjoner til personer som det ønsker å være sammen med der det bor. Lovforslaget må derfor presisere at det skal gjøres individuelle og konkrete vurderinger når alle samvær avklares. Vi støtter departementets presisering av at det ikke skal legges opp til generelle vurderingsnormer, og krav til plan for samvær.

FO støtter også sperrefrist på to år ved prøving av samvær. Dette forutsetter gode, individuelle og konkrete vurderinger og begrunnelser når samvær fastsettes i nemnda.

Kapittel 12 Oppfølging av barn og foreldre

FO støtter at planer for oppfølging av barn og foreldre i barnevernet lovfestes. Å utarbeide en plan for oppfølging etter omsorgsovertakelse er et viktig tiltak. Barnevernstjenesten må fortsatt ha et oppfølgingsansvar for foreldre som har blitt fratatt omsorgen. Hvem som har dette ansvaret bør være en individuell vurdering som gjøres i samarbeid med foreldrene. Det kan være andre enn ansvarlig saksbehandler for omsorgssaken som har ansvar for videre oppfølging, særlig om foreldrene ønsker det. Uansett er det svært viktig at oppfølgingen blir bedre. Familievernet kan være et viktig supplement i en slik oppfølging, men har ikke alltid mandatsom passer behovene barnevernsforeldre har.

Når det gjelder plan for oppfølging etter akutt plasseringen vil vi vise til våre kommentarer under kapittel 8. Vi mener det må tydeliggjøres at en plan også skal utarbeides ved frivillige akuttvedtak.

Kapittel 13 Fosterhjem

FO støtter at innhold i fosterhjemsforskrift flyttes til ny lov. Vi er enig i at fosterforeldre ikke automatisk skal ha partsrettigheter, men at de kan få det etter konkret vurdering. Det er viktig å tydeliggjøre at fosterforeldre har rett til å klage på barnevernets flyttevedtak, og at de har plikt til å ta imot generell opplæring. Vi forutsetter imidlertid nye lovforslag med bakgrunn i høringsvarene som ble avgitt på NOU 2018:18 Trygge rammer.

Kapittel 14 Barnevernsinstitusjoner m.m

FO er enig i og støtter at rammer og vilkår for tvangsbruk i barnevernsinstitusjoner bør fremgå klart av lovteksten.

Målgruppedifferensiering

Vi er bekymret for at lovfesting av målgruppedifferensiering kan føre til unødige flyttinger og belastninger i barnas liv. Legges det for stor vekt på målgruppedifferensiering kan det begrense tilbudet barn og unge får. Barn kan i perioder ha uttrykk og utfordringer som ikke harmonerer med kriteriene ved innflytting. Hvilke konsekvenser vil det få? Det er utfordringer i dag at barn har hatt så godt utbytte av et opphold at de ikke lenger fyller kriteriene. Mange opplever det problematisk å måtte flytte. Derfor må det undersøkes om differensiering kan føre til at barn tilpasses barnevernssystemet istedenfor at systemet tilpasser seg barna ved å utvikle tiltak og praksis som rommer barn i ulike livsfaser.

Godkjenning

FO støtter at alle barnevernsinstitusjoner må godkjennes, med tydelig krav til løpende kvalitetskontroll. Vi mener imidlertid at Bufetat, ved en region, ikke bør ha ansvar for godkjenning. Ansvar må legges til Bufdir med tydelig etatslinje for styring og kontroll av statlige institusjoner. Har en av regionene ansvaret for godkjenning kan det stilles spørsmål ved deres uavhengighet når de også drifter egne institusjoner.

Kapittel 16 Saksbehandlingsregler

FO mener departementet mangler gode argumenter for å ikke lovfeste krav til egen journal for barn. Vi mener dette er et viktig prinsipielt standpunkt, og at tiltakene departementet referer til er viktig i en operasjonalisering av et slikt krav.

Når det gjelder barns partsrettigheter støtter FO departementets vurderinger. Særlig viktig er føringen om at fylkesnemnda i større utstrekning skal behandle og beslutte partsrettigheter om barnet ønsker det. Derfor må barnevernstjenesten få en plikt til å spørre barnet om, og vurdere barnets ønsker om, partsrettigheter. Det er også viktig at foreldre alltid skal få vurdert sin partsstatus.

FO støtter kravet om at det skal innhentes politiattest for flere grupper.

Det er svært viktig å foreslå lovhjemler for å unnta opplysninger for foreldrene. Vi mener imidlertid det må bli mer tydelig formulert. Andre ledd i § 12-5 er utformet slik den skaper tvil om når det kan unntas opplysninger. FO foreslår derfor at andre ledd første setning blir nytt andre ledd. Videre at andre og siste setning blir nytt tredje ledd. Vårt forslag til ny § 12-5 er:

§ 12-5 Partenes rett til dokumentinnsyn og unntak fra innsyn for å beskytte barnet Partene har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter etter reglene i forvaltningsloven §§ 18 til 19. Partene har rett til å bli forelagt opplysninger, jf. forvaltningsloven § 17.

Partene kan nektes innsyn i sakens dokumenter dersom innsyn kan utsette barnet eller andre personer for fare eller skade.

Partene kan nektes innsyn i sakens dokumenter også dersom innsyn kan hindre at barnevernstjenesten kan få gjennomført en undersøkelse etter barnevernsloven § 2-2. Begrensningene i innsyn gjelder bare så lenge undersøkelsen pågår.

Kapittel 17 Taushetsplikt, opplysningsplikt og adgang til å gi opplysninger

FO mener det er viktig å tydeliggjøre barnevernets adgang til å formidle opplysninger til andre offentlig instanser eller tjenester for å sikre at barn og ungdom får et best mulig og helhetlig tjenestetilbud. Det er et godt grep å differensiere opplysningsplikten i en egen bestemmelse om selvstendig meldeplikt, og en annen bestemmelse om pålagt opplysningsplikt.

Kapittel 18 Behandling av saker i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker

FO støtter at fylkesnemnda bør bytte navn når virkeområdet endres. Av forslagene departementet nevner er det kun navnet Nemnd for barnevern og sosiale saker som passer med tanke på at nemnda også behandler saker etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. FO er likevel usikker på om dette er et godt navn, og anbefaler at departementet vurderer andre alternativer til navn som favner alle sakstypene i dagens fylkesnemnd.

FO mener det er viktig å tydeliggjøre at barn kan høres på flere måter for nemnda. Vi vil understreke at presisering om at dersom barnet ikke høres slik det ønsker må det få en begrunnelse er av stor betydning. Vi er enig i at barnevernstjenesten må snakke med barnet om hvordan det ønsker å uttrykke sin mening, og at dette skal fremkomme i begjæringen til fylkesnemnda.

Å hindre at barn på sperret adresse får adressen avslørt i nemnda er av særdeles stor betydning. Vi er også enig i departementets vurdering og begrunnelse for videreføring av regelverk når det gjelder lukkede dører i nemnda. Vi støtter også innføring av samtaleprosess, men vil understreke nødvendigheten av god kompetanse om samtaleprosess i alle ledd.

Når det gjelder å fjerne fristen for behandling i fylkesnemnda har vi forståelse for departementets argumentasjon. Formuleringene «skal behandles så raskt om mulig» og «en forsvarlig saksbehandling» er gode prinsipper som samtidig sier noe om kvaliteten på saksbehandlingen. Det bør imidlertid vurderes en gang til om et alternativ til å fjerne tidsfristen er å ha en formulering om så raskt som mulig, men senest innen for eksempel seks uker. Med dagens behandlingstid er det en realistisk frist som balanserer behov for god og grundig saksforberedelse og behov barn og foreldre har for rask avgjørelse når det er uklart hva som vil skje.

Kapittel 19 Kommunens og barnevernstjenestens ansvar og oppgaver

FO er enig med departementet om at det er viktig at det helhetlige forebyggende arbeidet i kommunene styrkes. Vi er også fornøyd med at departementet har som mål å tydeliggjøre ansvaret administrativ- og politisk ledelse har for egen barnevernstjeneste.

Kommunal plan

FO støtter forslaget om lovfesting av en kommunal plan for forebyggende barn- og ungdomsarbeid. Vi mener den kan tilføre både politikere og befolkning en systematisk bevissthet om hvilke tjenester/tiltak som finnes og hva det er behov for. Den bør også gi oversikt over hvilken kompetanse kommunen har og trenger, for å kunne gi barn og unge en god oppvekst. Vi mener en slik plan vil forplikte kommunens øvrige instanser til i større grad å tilby forebyggende tiltak. Når kommunene opplever strammere budsjetter og ser på mulighet for kostnadsreduksjon gjennom kutt av ikke lovpålagte oppgaver, kan dette bidra til å styrke forebygging i oppvekstsammenheng.

FO mener at kommunen i arbeidet med kommunal plan for forebyggende barn- og ungdomsarbeid må ha en plikt i å involvere barnevernstjenesten. Det er viktig å styrke plikten til samarbeid på systemnivå, for eksempel i kommunens lederteam og i felles tiltak som familiesenter, oppsøkende ungdomsarbeid med mer. Gjennom sitt arbeid får barnevernstjenesten kunnskap om risikofamilienes levekår og årsaker til omsorgssvikt og mishandling som kommunens velferdstjenester har nytte av. Mange kommuner har en oppsplittet organisering av velferdstjenestene, og barnevernet er ofte organisert atskilt fra andre velferdstjenester til barn, unge og deres familier. Interkommunalt samarbeid om barnevernstjenesten er også vanlig. Et «proaktivt» barnevern som deltar i kommunens generelle forebygging gir bedre mulighet for tidlig innsats og hjelp til barn og familier som trenger det. Et sentralt mål er at gjensidige henvisninger og bekymringsmeldinger avtar, både fordi det er svært ressurskrevende og tar fokus vekk fra tjenestenes fellesansvar.

Uklart om kommuneledelsens rett til styring

Departementet foreslår i §15-3 en overordnet bestemmelse om barnevernstjenestens ansvarsområde. Første ledd viderefører prinsippet om at barnevernstjenesten skal ha en leder, men ikke at barnevernstjenestens leder "har ansvar for oppgaver etter denne loven". Hovedformålet med endringen er å understreke og styrke kommuneledelsens ansvar for overordnet styrking av barnevernstjenesten. Dette mener FO er viktig og riktig. Derimot mener vi departementet er uklare når de skriver at en slik endring innebærer at kommunens politiske og administrative ledelse kan instruere og overprøve¹ barnevernstjenestens leder og fastsette retningslinjer som begrenser barnevernslederens faglige ansvar og kompetanse. Det kan leses som at administrativ og/eller politisk ledelse i kommunen kan instruere barnevernstjenesten i faglige vurderinger. Departementet burde ha understreket at administrativ og politisk ledelse ikke har kompetanse til verken å gjøre forsvarlighetsvurderinger eller barnets beste vurderinger etter barnevernsloven. Det er ikke tydelig nok når departementet skriver at kommunens handlingsrom er begrenset av kravene som følger av barnevernsloven med forskrifter, herunder kravet om forsvarlige tjenester og tiltak, og at hensynet til barnets beste skal være avgjørende ved valg av tiltak.

Tidlig innsats og samarbeid

FO mener det er bra å lovfeste barnevernstjenestens plikt til tidlig innsats og at departementet foreslår en mer rendyrket samarbeidsplikt for barnevernstjenesten. Når det gjelder samarbeidsplikt er det særlig viktig å tydeliggjøre samarbeidsplikten med NAV. En overvekt av barn i barnevernet har dårligere levekår enn andre barn. For å delta på linje med andre barn i aktiviteter og på sosiale arenaer trenger barn at primære materielle behov dekkes. Å tydeliggjøre levekår som et sentralt fokus i barnevernsarbeid gir barnevernstjenesten selvstendig ansvar for å sikre barn gode levekår, ikke gjennom økonomisk støtte, men ved å klargjøre det forpliktende samarbeid med aktuelle instanser, og da særlig behovet for samarbeid med NAV.

¹ Vår understrekning

Individuell plan

Vi vil særlig fremheve tiltak knyttet til koordinering av hjelpetjenester til barn og unge og til individuell plan (IP) som viktige. God og riktig bruk av individuell plan (IP) er verktøy som kan bidra til å løse utfordringer som oppstår mht. barnas sammensatte behov for hjelp. Med tanke på hvor lite dette verktøyet benyttes i dagens barnevern støtter vi forslaget om at det utarbeides en forskrift om bruk av IP i barnevernet.

Vi erfarer både behov for opplæring i riktig bruk av IP, og en forankring i ledelsen for å sikre at IP blir brukt på riktig måte. Koordinator må forstå at IP er et verktøy for god planlegging, koordinering, samhandling og til å sikre barn og unges medvirkning. Det må være lettere å få IP. De fleste fosterbarn har sammensatte vansker som ikke nødvendigvis er knyttet til en diagnose. Derfor anbefaler vi at det i arbeid med en forskrift for IP i barnevernet må vurderes nøye om barn som får vedtak om fosterhjem eller institusjon i fylkesnemnda automatisk skal gis en rett til IP.

Akuttberedskap

Det foreslås også å lovfeste barnevernstjenestens ansvar for å ha akuttberedskap. Dette er FO svært glad for at skrives eksplisitt i forslag til ny barnevernslov. Vi mener det er helt nødvendig å sikre en forsvarlig akuttberedskap. Det forutsetter at barnevernstjenesten også utenfor ordinær kontortid har tilstrekkelig og riktig kompetanse tilgjengelig. Kravet om forsvarlig akuttberedskap kan oppfylles gjennom en bakvaksordning, dersom ordningen er formalisert. Vi er fornøyd med at bestemmelsen innebærer at alle kommuner til enhver tid må ha tilgang til barnevernsfaglig kompetanse for å ivareta sitt ansvar når et barn i kommunen har behov for umiddelbar hjelp. Dessuten at kommunens beredskap må være formalisert og etterprøvbar slik at det er klart for tilsynsmyndighetene og andre hvem som til enhver tid har ansvar. Vi vil også understreke at ubekvem arbeidstid må avtales og kompenseres for i form av lønn.

Rapport til kommunestyret

I §15-3, fjerde ledd foreslås det å lovfeste en plikt for barnevernstjenesten til minst en gang i året å rapportere til kommunestyret om tilstanden i barnevernstjenesten. Hovedformålet med bestemmelsen er å gi kommunens øverste ledelse best mulig forutsetning for å utøve sitt overordnede ansvar for å gjennomføre kommunens plikter og ansvar etter barnevernsloven på en god og forsvarlig måte. Rapporten skal behandles av kommunestyret. Dette er et viktig tiltak for å sikre dialog mellom barnevernstjenesten og ansvarlige politikere. FO vil imidlertid understreke at dette forutsetter at barnevernsleder møter i kommunestyret og fremlegger denne muntlig. For å sikre forståelse og god dialog rundt barnevernet må en slik rapport legges frem av barnevernsleder med barnevernsfaglig kompetanse.

Kapittel 20 Statlig barnevernsmyndighet

FO mener at kommunen ved barnevernstjenesten må ha det siste ordet i vurdering av et barns behov for beredskapshjem eller institusjonsplass. Barnevernstjenesten er de som kjenner familien og barnets behov best, og de er derfor best egnet til å vurdere hva som er best for det enkelte barnet. Finansieringsordningen innebærer at kommunens egenandel er lavere for beredskapshjem enn for akuttinstitusjon. Dette er også et argument for at kommunen bør ha det avgjørende ordet om hvor barnet skal bo i en akuttsituasjon.

Når fylkesnemnda fatter vedtak om at et barn skal plasseres i barnevernsinstitusjon foreslår departementet å stramme inn rekkevidden av statens betalingsansvar så det begrenses til å gjelde plasser Bufetat har tilbudt i det konkrete tilfellet. Dette innebærer at Bufetat kan si nei til å betale for en institusjonsplass som både kommunen og fylkesnemnda mener er faglig egnet for barnet, og mer egnet for barnet enn Bufetats tilbudte plass. Dette mener FO går inn i

kjernen av en vurdering om faglig forsvarlighet, og hvem som er ansvarlig for at tiltaket barnet får er faglig forsvarlig. Vi mener departementet ikke drøfter dette godt nok. Vi kjenner flere eksempler på at Bufetat ikke alltid har institusjonsplasser å tilby som er egnet. Det er ikke i tråd med forsvarlighetskravet, eller hensynet til barnets beste, om kommunen skal bli straffet økonomisk dersom den velger en institusjonsplass som er bedre egnet enn Bufetats tilbudte plass. FO mener det må være andre måter å løse disse utfordringene på enn å gi Bufetat all makt, når det er kommunen som er ansvarlig for tilbudet som gis.

Kapittel 21 Statlig tilsyn

Helsetilsynet må ha myndighet til å føre tilsyn med Bufdir som etatsstyrer av Bufetat og institusjonsomsorgen. Vi anmoder derfor om at Helsetilsynet får en slik hjemmel til å utøve tilsyn for hele styringslinja i institusjonsomsorgen.

Kapittel 22 Økonomiske konsekvenser

I all hovedsak har departementet levert et svært godt forslag med viktige endringer for å styrke kvaliteten i barnevernstjenestens arbeid. Flere av lovendringene vil føre til nye eller mer arbeidskrevende oppgaver i en allerede presset barnevernstjeneste. Å gjennomføre disse nye lovkravene mener vi vil være kostnadskrevende. Ansvar for dette kan ikke legges til kommunene alene. Staten må bidra til styrking av barnevernstjenesten gjennom økte øremerkede bevilgninger, og FO anbefaler en langsiktig økonomisk opptrappingsplan for å sikre god gjennomføring av nye lovkrav som styrker barns rettigheter. Vi mener dette er nødvendig for å sikre barn, unge og deres familier hjelpen de har krav på etter forslag til ny lov.

Med vennlig hilsen

Sign.

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Sign.

Tonje Wejden
Rådgiver